

นโยบายและการดำเนินงานด้านการประชาสัมพันธ์ประเทศของกระทรวงการต่างประเทศ

นาย สรรเสริญ ประเสริฐสุด

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต

ภาควิชาการประชาสัมพันธ์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

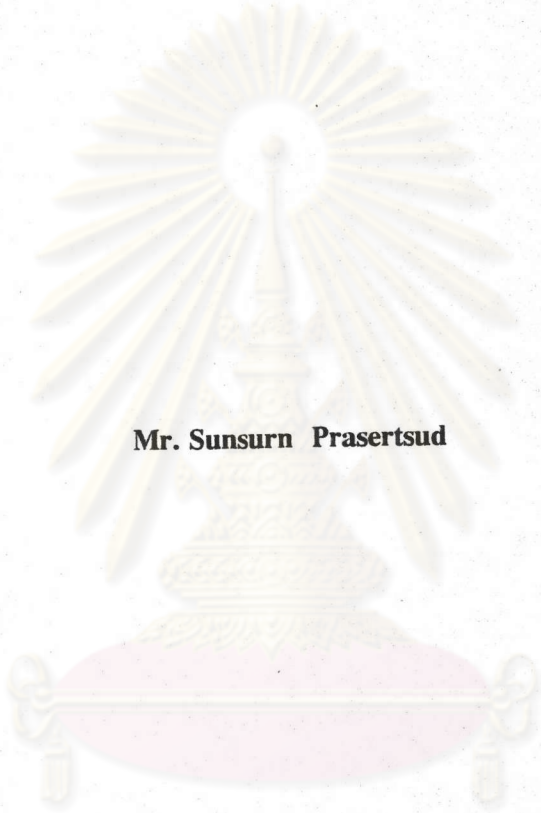
พ.ศ. 2538

ISBN 974-032-752-6

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

516347420

**THE PUBLIC RELATIONS OF THAILAND : POLICY AND PRACTICES
OF THE MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS**

Mr. Sunsum Prasertsud

**ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Communication Arts**

Department of Public Relations

Graduate School

Chulalongkorn University

1995

ISBN 974-632-752-6

หัวข้อวิทยานิพนธ์ นโยบายและการดำเนินงานด้านการประชาสัมพันธ์ประเทศของกระทรวง
การต่างประเทศ

โดย นายสรรเสริญ ประเสริฐสุต

ภาควิชา การประชาสัมพันธ์

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.ยุบล เบญจรงค์กิจ , ดร.ไชยันต์ ไชยพร

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สันติ ฤงสูรธรรม)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชนวดี บุญลือ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุบล เบญจรงค์กิจ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ดร.ไชยันต์ ไชยพร)

..... คณะกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.เสถียร เชยประทับ)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

สรรเสริญ ประเสริฐสุด : นโยบายและการดำเนินงานด้านการประชาสัมพันธ์ประเทศของ
กระทรวงการต่างประเทศ (THE PUBLIC RELATIONS OF THAILAND : POLICY AND
PRACTICES OF THE MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS) อ.ที่ปรึกษา รศ.ดร.ยุบล
เบ็ญจรงค์กิจ/อ.ดร.ไชยันต์ ไชยพร, 286 หน้า. ISBN 974-632-752-6

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษา 1) นโยบายและการดำเนินงานของกระทรวงการต่าง
ประเทศด้านการประชาสัมพันธ์ประเทศ เน้นศึกษา นโยบาย แผนงาน และกิจกรรมที่ต้องใช้สื่อต่าง ๆ
2) ความคิดเห็นของชนชั้นนำต่อ "นโยบาย" ด้านการประชาสัมพันธ์ประเทศของกระทรวงการ
ต่างประเทศ 3) ความคิดเห็นของชนชั้นนำต่อ "การปฏิบัติงาน" ด้านการประชาสัมพันธ์ประเทศของ
กระทรวงการต่างประเทศ

เป้าหมายในการศึกษาคือ ข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศ จำนวน 7 คน และประชาชน
ในระดับชนชั้นนำจากกลุ่มต่าง ๆ จำนวน 40 คน ดังนี้ กลุ่มที่ 1 นักธุรกิจ นักบริหาร 15 คน กลุ่มที่ 2
อาจารย์ นักวิชาการ 15 คน กลุ่มที่ 3 สื่อมวลชน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบ
สัมภาษณ์ การนำเสนอผลการวิจัยใช้วิธีบรรยายและตาราง

ผลการวิจัยที่ได้มีดังต่อไปนี้

1. นโยบายด้านการประชาสัมพันธ์ประเทศของกระทรวงการต่างประเทศสรุปได้ 3 ข้อดังนี้
- ส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีงามและถูกต้องของประเทศไทย
- ดำเนินการประชาสัมพันธ์ประเทศอย่างเป็นเอกภาพและต่อเนื่อง เพื่อให้นานาชาติประเทศ
เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องต่อประเทศไทย
- กระชับความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรมกับนานาชาติที่เรียกว่า "การทูตด้านวัฒนธรรม"
2. ชนชั้นนำส่วนใหญ่มีความเห็นว่า นโยบายด้านการประชาสัมพันธ์ประเทศของกระทรวง
การต่างประเทศควรจะต้องได้รับการปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ในโลกยุคปัจจุบัน โดยควร
กำหนดนโยบายทางด้านนี้ให้เด่นชัดและมีนโยบายเชิงรุกมากขึ้น
3. ชนชั้นนำส่วนใหญ่มีความเห็นว่า กระทรวงการต่างประเทศได้มีความพยายามในการ
ดำเนินงานด้านการประชาสัมพันธ์ประเทศ แต่ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร อันเนื่องมาจากข้อจำกัด
ทางด้านงบประมาณและระบบราชการ โดยมีเงื่อนไขทางสังคมได้แก่ ปัญหาสังคมที่มีอยู่จริง เป็นตัวแปรที่
สำคัญ นอกจากนี้ยังเห็นว่ากระทรวงการต่างประเทศควรเน้นบทบาทการเป็น "ผู้ประสานงาน" ให้มากขึ้น

ภาควิชา การประชาสัมพันธ์
สาขาวิชา นิเทศศาสตร์พัฒนาการ
ปีการศึกษา 2538

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

C651053 : MAJOR DEVELOPMENT COMMUNICATION

KEY WORD : PUBLIC RELATIONS/POLICY AND PRACTICES/THE MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS

SUNSURN PRASERTSUD : THE PUBLIC RELATIONS OF THAILAND: POLICY AND PRACTICES OF THE MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS. THESIS ADVISOR : ASSO.PROF.YUBOL BENJARONGKIJ, Ph.D. CO-ADVISOR: CHAIYAN CHAIYAPORN, Ph.D. 286 PP. ISBN 974-632-752-6

The objectives of this research were to study: 1) Thailand public relations policy and practices, emphasized planning and activities of The Ministry of Foreign Affairs. 2) Elites' opinion about Thailand public relations policy of The Ministry of Foreign Affairs. 3) Elites' opinion about the practices of The Ministry of Foreign Affairs in promoting Thailand.

The respondents were seven administrative officers of The Ministry of Foreign Affairs and forty elites from the following: 1) Executives from private sectors (15 cases); 2) Academics from universities (15 cases); and 3) Reporters of foreign news (10 cases). The Instrument used in data gathering were related documents and indepth interviewing. Qualitative method was employed to present the research results. Results were as follows:

1. Thailand public relations policy of The Ministry of Foreign Affairs includes

-Promoting good images of Thailand.

-Keeping unity and continuous practices in doing public relations for good understanding of Thailand.

-Establishing the good relations with other countries by "Cultural Diplomacy".

2. Most of the elites believed that Thailand PR policy implemented by The Ministry of Foreign Affairs should be congruent to the world situation at present.

3. Most of the elites saw the attempt of The Ministry of Foreign Affairs in many aspects to promote the good image of the country. However, the attempt was not quite successful effected by factors such as budget, bureaucratic system, social problems and other current situations in Thai society. Moreover, they suggested that the role of "coordinator" should be more emphasized in the PR process.

ภาควิชา การประชาสัมพันธ์

สาขาวิชา นิเทศศาสตร์พัฒนาการ

ปีการศึกษา 2538

ลายมือชื่อนิสิต *Am. Peth.*

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา *Sun. Pr.*

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม *Chaiyan Chaiyaporn.*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ เรื่อง “นโยบายและการดำเนินงานด้านการประชาสัมพันธ์ประเทศ
ของกระทรวงการต่างประเทศ” ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ลงได้ก็เพราะบุคคลทั้งหลายที่กำลังจะเอ่ยถึง
ต่อไปนี้ได้ช่วยเหลือและเป็นกำลังใจด้วยดีตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ที่ปรึกษา รศ.ดร.ยุบล เบญจรงค์กิจ ที่ได้ช่วยแนะนำ
และให้คำปรึกษาอย่างดียิ่งแก่ข้าพเจ้า กราบขอบพระคุณ ดร.ไชยันต์ ไชยพร อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
ที่ได้คอยให้ความช่วยเหลือแบบเป็นกันเองอยู่ตลอดเวลา รวมถึง รศ.ดร.เสถียร เขยประทับ และ
รศ.ดร.ธนวดี บุญลือ คณะกรรมการ และหัวหน้าภาค ผู้ให้ความเมตตาแก่ข้าพเจ้า ขอขอบคุณข้า
ราชการชั้นผู้ใหญ่ของกระทรวงการต่างประเทศ ท่านอาจารย์ นักธุรกิจ และสื่อมวลชนทุกท่านที่
กรุณาสละเวลาอันมีค่าเพื่อการให้สัมภาษณ์ในครั้งนี้ ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณลุง และพี่
สาว ที่ได้สนับสนุนในเรื่องการศึกษาจนทำให้ข้าพเจ้าได้มีวันนี้ และคอยเป็นห่วงเป็นใยด้วยดี
ตลอดตั้งแต่เล็กจนโต ขอขอบคุณ คุณอมรดา อินทร ที่คอยเป็นกำลังใจให้ข้าพเจ้า อย่างที่ไม่เคย
รู้สึ่มาก่อน

สุดท้าย ขอกราบขอบพระคุณ ดวงวิญญาณของคุณแม่ที่คอยเฝ้าดูแลและเป็นแรงบันดาลใจอันยิ่งใหญ่
ที่ทำให้ข้าพเจ้าประสบความสำเร็จในวันนี้ หากมีกุศล ผลบุญ หรือประโยชน์อันใด
ก็ตามแต่ อันจะเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ข้าพเจ้าขออุทิศให้แก่ นางเขวเรศ ประเสริฐสุด คุณ
แม่อันเป็นที่รักยิ่งของข้าพเจ้า แต่เพียงผู้เดียว

พระคุณใดอันยิ่งใหญ่ในโลกหล้า เทียบเท่าคุณมารดาหาได้เหมือน
เฝ้าพุ่มพักบ่มด้วยรักและตักเตือน มิลิมเลือนพระคุณนั้นนิรันดร ...

สรรเสริญ ประเสริฐสุด

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญตาราง	ง
สารบัญแผนภาพ	จ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ที่มาและความสำคัญ	1
1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย	5
1.3 ขอบเขตการวิจัย	5
1.4 นิยามศัพท์	6
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย	
2.1 นโยบาย	9
2.2 นโยบายต่างประเทศ	11
2.3 การประชาสัมพันธ์	19
2.4 การประชาสัมพันธ์ระหว่างประเทศ	23
2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างภาพลักษณ์	29
2.6 แนวคิดเกี่ยวกับ “ชนชั้นนำ”	32
2.7 ทฤษฎี “โครงสร้างการวางแผน”	33
2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	37

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

3.1 ประชากร	38
3.2 กลุ่มตัวอย่างและวิธีสุ่มตัวอย่าง	39
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	40
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล	41
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอ	41

บทที่ 4 นโยบายและการดำเนินงานด้านการประชาสัมพันธ์ประเทศไทยของกระทรวงการต่างประเทศ

4.1 "นโยบาย"ด้านการประชาสัมพันธ์ประเทศไทย	42
4.2 "การปฏิบัติ" ด้านการประชาสัมพันธ์ประเทศไทย	45
4.2.1 หน่วยงานที่ทำหน้าที่ในด้านการประชาสัมพันธ์ประเทศไทย	45
4.2.2 แผนงานและการปฏิบัติ	48
ก.การส่งเสริมภาพลักษณ์อันดีงามและถูกต้องของประเทศไทย	54
ข.การดำเนินการประชาสัมพันธ์อย่างเป็นเอกภาพและต่อเนื่องเพื่อนำนาประเทศไทยเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับประเทศไทยในทุกด้าน	64
ค.การทูตด้านวัฒนธรรม	84
สรุป	91

บทที่ 5 ความคิดเห็นของชนชั้นนำต่อนโยบายและการดำเนินงานด้านการประชาสัมพันธ์ประเทศไทยของกระทรวงการต่างประเทศ

5.1 ลักษณะทางประชากรของผู้ให้สัมภาษณ์	95
5.2 ความคิดเห็นต่อ"นโยบาย"	100
5.3 ความคิดเห็นต่อ "การดำเนินงาน"	105
สรุป	120

บทที่ 6 สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

6.1 นโยบายและการดำเนินงานด้านการประชาสัมพันธ์ประเทศไทยของกระทรวงการต่างประเทศ	121
---	-----

6.2	ความคิดเห็นของผู้นำทางความคิดต่อนโยบายและการดำเนินงาน ด้านการประชาสัมพันธ์ประเทศ	130
6.3	อภิปรายเปรียบเทียบ ความคิดเห็นของผู้นำทางความคิดกับ การปฏิบัติจริงของกระทรวงฯ.....	134
	สรุปอุปสรรคและปัญหา	144
	ข้อเสนอแนะ	148
	รายการอ้างอิง	150
	ภาคผนวก	
	แบบสัมภาษณ์และตัวอย่างจดหมายขอสัมภาษณ์	154
	ก. “คำแถลงนโยบายต่างประเทศ” ของรัฐบาลตั้งแต่ พ.ศ.2532 - 2537	160
	ข. โครงสร้างและภาระหน้าที่ของกรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ	167
	ค. แผนงานด้านการประชาสัมพันธ์ของกระทรวงการต่างประเทศ	189
	ง. สรุปผลงานกระทรวงการต่างประเทศ (พ.ศ.2532 - 2537)	207
	จ. สรุป ประมวลภาพลักษณ์ไทยในต่างประเทศ	217
	ฉ. แผนงานทางด้านวัฒนธรรม และตัวอย่าง “รายงานการประชุมการจัดทำ แผนปฏิบัติงานด้านวัฒนธรรม”	261
	ช. รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อทำการวิจัย	275
	ประวัติผู้เขียน	278

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1.1	จำนวนผู้ให้สัมภาษณ์จำแนกตามเพศ.....	95
ตารางที่ 1.2	จำนวนผู้ให้สัมภาษณ์จำแนกตามอายุ.....	96
ตารางที่ 1.3	จำนวนผู้ให้สัมภาษณ์จำแนกตามระดับการศึกษาสูงสุด.....	96
ตารางที่ 1.4	จำนวนผู้ให้สัมภาษณ์จำแนกตามสาขาการศึกษาสูงสุด.....	97
ตารางที่ 1.5	จำนวนผู้ให้สัมภาษณ์จำแนกตามตำแหน่งงาน.....	98
ตารางที่ 1.6	จำนวนผู้ให้สัมภาษณ์จำแนกตามสื่อที่สนใจและติดตามข่าวต่างประเทศ.....	98
ตารางที่ 1.7	จำนวนผู้ให้สัมภาษณ์จำแนกตามการได้รับความรู้หรือมีประสบการณ์ด้านการ ประชาสัมพันธ์.....	99
ตารางที่ 2.1	จำนวนผู้ให้สัมภาษณ์จำแนกตามความคิดเห็นต่อ “นโยบาย” ด้านการประชาสัมพันธ์ ประเทศของกระทรวงการต่างประเทศ.....	100
ตารางที่ 3.1	จำนวนผู้ให้สัมภาษณ์จำแนกตามความคิดเห็นต่อ “การดำเนินงาน” ด้านการ ประชาสัมพันธ์ประเทศของกระทรวงการต่างประเทศ.....	106
ตารางที่ 3.2	จำนวนผู้ให้สัมภาษณ์จำแนกตาม ความคิดเห็น เรื่องการปรับปรุงและพัฒนา แผนงานและการปฏิบัติของกระทรวงการต่างประเทศให้สอดคล้องกับการ เปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบัน.....	107

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่ 1	ปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐ	12
แผนภาพที่ 2	กระบวนการประชาสัมพันธ์	22
แผนภาพที่ 3	โครงสร้างการวางแผนประชาสัมพันธ์	36
แผนภาพที่ 4	ระบบคอมพิวเตอร์ของกรมสารนิเทศ	76
แผนภาพที่ 5	ระบบข้อมูลของกระทรวงการต่างประเทศ	78
แผนภาพที่ 6	โครงสร้างกรมสารนิเทศ	168
แผนภาพที่ 7	โครงสร้างกองประมวลและวิเคราะห์ข่าว	169
แผนภาพที่ 8	โครงสร้างกองเผยแพร่	172
แผนภาพที่ 9	โครงสร้างกองวิทยุกระจายเสียง	176
แผนภาพที่ 10	โครงสร้างกองการหนังสือพิมพ์	181
แผนภาพที่ 11	โครงสร้างกระทรวงการต่างประเทศ	188